СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXXI. Число 201. Джерзи Ситі, Н. Дж., середа, 29. серпня, 1923. VOL. XXXI. No. 201. Jersey City, N. J., Wednesday, August 29, 1923. THREE CENTS

ПОСЕРЕДНИЦТВО ГУБЕРНАТОРА ДЛЯ ЗАПОБІЖЕННЯ ВУГЛЕВОМУ СТРАЙКОВИ

ГАРИСБУРГ, Па., 27. серпня. — Нині відбулася тут перша конференція представників властителів копалень твердого вугля та представників майнерської юнії з пенсилвенійським губернатором Пиншовом, який на заклик федерального уряду взявся допровадити в послідній хвилі до згоди в твердо-угольнім промислі.

Перша конференція обмежилася до того, що губернатор зложив спірним сторонам свою заяву, в котрій твердо ствердив, що сварка межи властителями та майнерами се публична справа та що страйку бути не може.

Опісля губернатор почав відбувати осібні конференції з кождою стороною осібно, починаючи нині від представників майнерської юнії.

МАЙНЕРСЬКА ЮНІЯ ГОТОВИТЬСЯ ДО СТРАЙКУ

ФІЛЯДЕЛФІЯ, Па., 27. серпня. — Щоби бути близше місця головних подій та могти краще підготовити вугльовий страйк, уряд майнерської юнії переніс свою кватиру з Атлентик Ситі до Філяделфії.

Голова уряду заявив, що в той самий час, як в Гарисбургу будуть іти переговори з представниками властителів, в Філяделфії будуть іти приготовання до страйку, щоби страйк не заскочив майнерів не підготованими організаційно.

ЮНІЇ ТА БОЙКОТ

ТРЕНТОН, Ню Джерзі, 27. серпня. — Стейтовий суд розбирав справу двох робітничих юній, які на своїх зборах рішили, щоби другі робітники не робили ніяк робіт коло виробів підприємств, в котрих робітники страйкують.

Суд признав таке поступовання юнії забороненим законом бойкотом.

ОПЕРАТОРИ ТЕАТРІВ РУХОМИХ ОБРАЗКІВ ГРОЗЯТЬ СТРАЙКОМ

НЮ ЙОРК, 27. серпня. — Юнія операторів рухомих образків закадала від властителів театрів підвищки заплати, загрожуючи, що в противнім разі вийде на страйк.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ВИЗНАЮТЬ УРЯД МЕКСИКА

МЕКСИКО, 27. серпня. — Мексиканський уряд дістав від американського уряду ноту, в якій сей послідний визнає уряд мексиканського президента Обрегона.

Мексиканський уряд ще не подав її до публичного відома, вижидаючи, щоби се зробив вперше уряд у Вашінгтоні.

КОНСТАБЕЛ ДО ТЮРМИ

ТУЛСА, Оклагома, 27. серпня. — Стейтовий суд засудив Артура Филя, констабля з Бровкен Аров, на два роки тюрми за підбурювання до заворушень.

Його засуд се частина кампанії стейтового губернатора проти заворушень, що почалися через напади членів Ку-Клакс-Клена на приватних людей.

КУ-КЛАКС-КЛЕН ПРИЧИНОЮ ВУЛИЧНОЇ БІЙКИ

БИНГЕМТОН, Ню Йорк, 27. серпня. — Організація Ку-Клакс-Клен скликала під міський ратуш протестаційний мітинг, щоби запротестувати проти відмовлення їм мейором дозволу на похід вулицями міста. Мейор міста видав проти сього обжаловання публичну заяву, в котрій каже, що він не заборонив походу, а дозволу не видавав, бо після закона такого дозволу на похід не потреба мати.

Коли мимо сього Клен зібрав протестаційне віче та представив зібраним бесідника, якого імени зборам не подав, дехто зі зібраних почав протестувати проти уряджуючих протест. З сього прийшло на вічу до кількох кровавих бійок. Поліція арештувала кількох людей.

КУЛИДЖ НЕ ХОЧЕ РОБИТИ БІЛЬШИХ ЗАХОДІВ ДЛЯ ДОБУТТЯ НОМІНАЦІЇ

ВАШІНГТОН, 27. серпня. — Політичні приятелі теперішнього президента Кулиджа заявляють, що він не хоче робити ніяких заходів для того, щоби його іменувала републиканська партія своїм кандидатом при найблизчих президіяльних виборах.

ФЛЬОТА РОЗОРУЖУЄ СІМ КОРАБЛІВ

СЕН ФРАНЦИСКО, 27. серпня. — В двох доках (корабельних варстатах) воєнної фльоти на Тихому Океані розбирають тепер на припоручення уряду 7 воєнних кораблів з усего воєнного узброєння.

Розоруження має на ціли виконання постанов міжнародної умови про зменшення морських зоружень, заключеної на вашінгтонській конференції в 1921. році.

КОНЕЦЬ ЗАГАЛЬНОГО СТРАЙКУ У ВЕРА КРУС

МЕКСИКО, 27. серпня. — Загальний страйк у Вера Крус, через котрий місто було відтяте від зовнішного світа через 5 днів, покінчився нині і зелізничий рух піднято сейчас.

УРЯД ТЕЖ ПІДНЕСЕ СВОЇ ПРЕТЕНСІЇ ДО НАЙДЕНОГО СКАРБУ

ВАШІНГТОН, 27. серпня. — Департамент судівництва вислав до Мериленду 4 своїх агентів, щоби вони перевели слідство над найденим там одним фармером скарбом. З огляду на те, що ходять чутки, що скарб мав закопати американський дезертир Гровер Клівленд Бердгол, американський федеральний уряд хоче переконатися, чи правда воно так є. Колиб се показалося правдою, то уряд зложивби в суді претенсії до найдених гроший, бо вони як маєток військового дезертира належали до уряду.

СТРАЙК ГОЛЯРІВ В БРУКЛИНІ

НЮ ЙОРК, 27. серпня. — Бруклинська юнія барберів рішила почати нині страйк всіх своїх членів, щоби вимоги на властителях голярень підвищку робітничої заплати до 30 долярів в тиждень та поправи умов праці.

САМОГУБСТВО ЧЕРЕЗ БРАК РОБОТИ.

В Ню Йорку поповнив самовбийство при помочи вдихання світляного газу 40-літний робітник Степан Бланшард. Жінка, котра вийшла була на місто шукати для себе роботи, вернувши домів, застала його неживим. Поліція каже на основі слідства, що покійний повнив самовбийство з розпуки, що не міг найти собі роботи.

СМЕРТЬ ПІД РУЇНАМИ.

В Патерсоні, Ню Джерзі, погиб під руїнами заваленої стайні 34-літний Гарі Ричардс. Підчас завалення трох других робітників віднесло тяжкі покалічення. Поліція тепер веде слідство над причинами завалення.

БРИТВИ В ХЛІБІ.

Перед стейтовим судом в Брукліні ставав оногдї пекар Петро Кірер, обжалований за вложення бритви у хліб. Показується, що якась Марія Мекжиленк, найшла підчас їди в однім реставрації дві „бритовки безпечества." Вона сейчас побігла з тим до поліцмена, а єсй взяв зараз в суд пекрая, що пік хліб для реставрації. Сей боронився перед судом, що в його пекарні бритви не вживаються на пекарськім столі та просив відложити розправу, щоби він міг наняти собі адвоката. Сук вволив його волю.

ДОРІЖНЯ В ПОЛЬЩІ.

Польська статистична комісія ствердила, що кошт удержання людини в Польщі аріс в липні ц. р. о 57.32 прц. в відношенню до попередного місяця.

В дійсности е це тільки „урядове" обчислення, яке не стоїть в ніякій пропорції з дійсним станом річи.

РАБУНОК ПОЛЬСЬКИХ МАРОК!

Зелізничому урядникови Райсови з Рави руської зрабували бандити коло Соколя 72 міл. мк, які віз на виплату для робітників.

ПОБИЛИ НАДРЕНСЬКИХ СЕПАРАТИСТІВ.

ДЮСЕЛЬДОРФ, 26. серпня. — Межи прихильниками відорвання надренських провінцій від Німеччини та німецькими націоналістами прийшло тут до кровавеї бійки, в котрій поранено богато людий. Провідники руху місто відбути уростисті збори втекли з міста.

СТРАШНІ БУРІ В ІТАЛІЇ.

З ріжних місцевостий Італії доносять про страшні знищення, які навістили їх через бурі, що лютували через кілька днів коло 20. серпня.

Наслідком виливу рік через хмаролом в околиці Неаполю втопилось богато людий. В Тоскані вилива рік залляли великі простори землі. В горах усунення гірських стоків зірвало кілька зелізничих торів. В Трієсті буря зірвала навіть зелізні журнали в порті та завалила кілька урьдових будинків.

АМЕРИКАНСЬКІ ГОСТІ В БОЛЬШЕВИЦКИХ КОМІСАРІВ.

Доносять з Москви, що американські сенатори Меккелар, Кінг та Лед тепер побувають в гостині в московських большевицьких комісарів. Два послідні навіть вибираються на розглядення ковалень плятини та золота в Катеринобургу.

Ню Йорк, 25. серпня. — Банкірська організація занепокоїлася заходами Американської Федерації Праці коло зорганізовання канцелярійних робітників.

Попередні заходи Федерації Праці не мали доспіху, але тепер, як кажуть самі банкирі, до організації присупило вже понад пів тисячки банкових клерків.

КРАДУТЬ ВІД СПЛЯЧИХ ПОДОРОЖНИХ.

Поліційні уряди ріжних міст в східній части Злучених Держав почали послідними часами діставати щораз більше жалоб на крадежи гроший та дорогоцінностий з їх одіння, завішеного над ліжками спальних возів підчас подорожи в ночи.

НАУКОВІ ПРОГУЛЬКИ.

На Прикарпатську Русь приїхали зі студентами наш відомий географ проф. Степан Рудницький, проф. Швець, геольог, б. член Директорії.

ПОЛІТИЧНИЙ БОЛГАРСЬКИЙ ЗАМАХ В ПРАЗІ.

ПРАГА, 26. серпня. — Атанас Ніколов, 26-літний Болгарин, забив кількома вистрілами М. Даскалова, болгарського амбасадора до Чехословаччини, котрий був ще урядом Стамбулійського, а не хотів уступити на домагання теперішнього уряду.

РАТУЄ РОБІТНИКА З НАРАЖЕННЄМ ВЛАСНОГО ЖИТТЯ.

На одній вулиці Лонг Айленд Ситі зіпсувалася в землі велика газова рура. На її направу газове підприємство вислало Пилипа Аната, котрий підчас роботи загорів газом. Проходячий мимо міжарний сторож Андрій Гавстронг згодився піти в підземний хідник шукати за робітником. За якись час витягнено їх обох непритомних. Другі пожарні сторожі, вправлені в ратуванню затроєних газом людий, привернули товариша до притомности при помочи штучного віддихання. Газового робітника треба було відставити до шпитали, де по довгих заходах привернули його до свідомости лікарі при помочи пулмотора. Лікарі кажуть, що ще одна-дві мінути і всяка поміч для Аната прийшлаб за піано.

ЗЇЗД УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В ВАРШАВІ.

„Наше Життя" доносить: Український Центр. Комітет звернувся до польського міністерства внутрішних прав з проханням дозволу скликати у Варшаві на 15.—17. серпня 1923 року зїзд української еміграції, програма якого вже відома еміграційним колам. Міністерство це прохання задоволило. Доклади, які мають бути виголошені на зїзді, зазначено в протоколі організаційної комісії, але поверх сих докладів можуть бути представлені й инші на ті-ж самі теми (паралельні). Всі доклади мусять бути надіслані не пізніще як за 5 днів до зїзду голови організаційного бюра.

БОРИСЛАВСЬКИЙ РАЙ.

Продукція бориславської кітловини виносила в першій половині липня ц. р. 1548 цистерн по 10.000 кльг, ропи, з чого випадає на копальні в Бориславі 551 і пів цистерни, в Тустановичах 579.17 цист., в Мразниці 367 цистерн і Східниці 922 цистерн.

ДРУКАРНЯ

УКР. НАР. СОЮЗА „СВОБОДА"

ПРИЙМАЄ ЗАМОВЛЕННЯ НА ДРУКОВАННЄ ТІКЕТІВ, РОЗКИДОК, АФІШІВ, ЧЛЕНСЬКИХ КНИЖОЧОК, СТАТУТІВ, КНИЖОК, КОВЕРТ І ЛИСТОВИХ ПАПЕРІВ ДЛЯ БРАТСТВ, ТОВАРИСТВ І СЕСТРИЦТВ, ЧАСОПИСІВ І ВСІХ ИНШИХ РІЧИЙ, ЩО ВХОДЯТЬ В СКЛАД ДРУКАРСЬКИХ РОБІТ.

РОБОТИ ВИКОНУЄМО ПО НАЙДЕШЕВШИХ ЦІНАХ І НА ЧАС.

ПРОСИТЬСЯ ВСІ ВІДДІЛИ У. Н. СОЮЗА УДАВАТИСЯ ЗІ ВСЯКИМИ ЗАМОВЛЕННЯМИ ДО СВОЄЇ ВЛАСНОЇ ДРУКАРНІ НА АДРЕСУ:

"SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

НІМЕЧЧИНА РОЗЧАРОВАНА ПРОМОВОЮ ПУАНКАРЕ

БЕРЛІН, 27. серпня. — В цілій Німеччині слідно розчарування наслідком промови французького премієра Пуанкаре про наміри Франції супроти Німеччини.

Проявами сього розчаровання є не лишень опінії всіх газет, але й новий спад курсу німецької марки, яка нині осягнула небувалий рекорд, бо за одного доляра давали 7 міліонів марок.

БЕЛЬГІЯ ВРУЧУЄ АНГЛІЇ НОТУ В СПРАВІ РЕПАРАЦІЙ

БРУКСЕЛЯ, 27. серпня. — Бельгійський уряд вручив нині англійському представникови ноту в справі свого становища в репараційній справі.

Нота стоїть на становищи, що Бельгія має першенство до відшкодовання від Німеччини, бо бельгійські робітники терпіли тяжче, як другі, від німецьких депортацій, а бельгійські фабрики більше ушкоджені, як французькі. Бельгія стоїть на становищи, що окупація Рурщини не може скінчитися, поки Німеччина не покінчить пасивного опору, та пропонує безпосередні переговори межи аліянтами як спосіб для покінчення окупації.

ФРАНЦУЗИ ПОЧИНАЮТЬ САМІ ДОБУВАТИ ВУГОЛЬ В РУРЩИНІ

ДОРТМУНД, 27. серпня. — Французький уряд почав нині самий добувати вуголь зі сконфіскованих німецьких копалень, які покинули всі німецькі робітники.

З хвилею, як нині минув означений урядом речинець до повороту німецьких робітників, до копалень увійшло 200 французьких робітників, щоби почати добувати вуголь для французького уряду.

СЛУЖКИ ПРОСЯТЬ ПАНІВ

ДЮСЕЛЬДОРФ, 27. серпня. — Надренські сепаратистичні товариства, які стоять за відорванням надренських провінцій від Німеччини та за утворенням з них незалежної держави, віднеслися до французького уряду з просьбою о допомогу для себе в їх боротьбі проти німецького населення, що противиться їх політиці.

ГРІЗЬБА БОЛЬШЕВИЗМУ НА СЛУЧАЙ УПАДКУ НІМЕЦЬКОГО УРЯДУ

ЛОНДОН, 27. серпня. — Одна поважна англійська щоденна часопись подає розмову свого кореспондента з теперішним німецьким канцлером Штреземаном, котрий заявив, що на случай упадку теперішнього німецького уряду Німеччина поверне до большевиків, а з нею вся Европа.

СТАН ОБЛОГИ В ШТУТГАРТІ

ШТУТГАРТ, Німеччина, 27. серпня.—Німецький уряд проголосив в Штутгарті стан облоги, щоби покласти конець безустанним большевицьким демонстраціям.

БОЛЬШЕВИКИ ВЖЕ ХОЧУТЬ ПРИЗНАТИ ПРИВАТНЕ ПРАВО АВТОРАМ

МОСКВА, 27. серпня. — Большевицький комісаріят шкільництва предложив проект привернення авторських прав в Росії, які були знесені большевиками в році 1917.

На основі сього проєкту автори літературних, музичних і театральних творів, переводів, фільм, фотографій та технічних плянів малиби до них право приватного розпоряджування та передавання їх в спадщині своєї рідні.

ПОЛЬСЬКА ПОЗИЧКА

ВАРШАВА, 27. серпня. — Кабінет польських міністрів потвердив проект позички на сто міліонів долярів від паризької банкової фірми Моргана.

НЕПОРОЗУМІННЯ В КАБІНЕТІ МУСОЛІНІ

РИМ, 27. серпня. — З кабінету міністрів премієра Мусоліні уступив нині міністер почт Джовані Колонна Дічезаро.

Хоча причини його уступлення ще не подано до публичного відома, здогадуються, що причиною уступлення було якесь непорозуміння з Мусоліні. Його тека не буде обнята другим міністром, але припучена до міністерства зелізничих доріг.

ІРЛЯНДІЯ СПОКІЙНА ПІДЧАС ВИБОРІВ

ДАБЛИН, 27. серпня. — Вся Ірляндія віддала свої голоси зовсім спокійно. Публичного мира не нарушено нігде в поважний спосіб, хоча в кількох місцях прийшло до малих бійок.

Голосувало коло 60 процент управнених. Численне голосів почнеться завтра.

КИТАЙСЬКІ ВІЙСКА РАБУЮТЬ МІСТО

АМОЙ, Китай, 27. серпня. — Китайські міста кантонського уряду, оперуючі в околиці міста Унсіо, напали на се місто та обрабували його на загальну суму яких 5 міліонів долярів.

КЛОПОТИ ПАЛЕСТИНСЬКОГО УРЯДУ

ЄРУСАЛИМ, 27. серпня. — З так званої дорадчої ради зрезигнував уже шестий представник Арабів в сій раді. Тепер в раді осталося лишень 4 Арабів, супроти чого англійський комісионер найшовся в поважних клопотах і віднесся до англійського кольоніяльного міністерства по інструкції.

ЗАТРОЄННЄ ВОДОЮ ДУНАЮ

ПАРИЖ, 27. серпня. — З болгарської столиці Софії приходять вістки, що в болгарськім місті Видині затроїлося понад тисячу людий водою, яку населення бере з ріки Дунаю. Хоча досі ся вода не була шкідлива, тепер вмерло від неї вже богато жінок та дітий; а лікарі ствердили, що в ній є олово.

"SVOBODA" [illegible]
FOUNDED 1893.
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents the copy.		ПЕРЕДПЛАТА. Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 126 Montgomery; [illegible] 1886 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на U. S. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НЕ ЗАСИПЛЯЙМО СПРАВИ ОРҐАНІЗАЦІЇ.

Новинка про розбуджений рух серед українського жіноцтва в старому краю повинна ще раз заставити українську імігрантку в Америці призадуматися над недостачами орґанізованости українських жінок на іміґрації.

Поданий нашою часописею кілька днів тому поіменний виказ поодиноких громад в Злучених Державах показує як на долоні сі недостачі.

Показує він наперед кілька громад, в яких є відділи Українського Народного Союза, але в них нема ні одної зорґанізованої української жінки.

Виходить далі зі спису, що в декотрих других громадах число зорґанізованих українських жінок дуже невелике. Декотрі громади мають по дві-три зорґанізовані жінки.

Се є справді сумні та застрашаючі факти. Сумні, бо вони показують, що українське жіноцтво не розуміє якслід ваги орґанізації. Застрашаючі, бо як так має остатися на далі, то з того вийде небувала шкода для українського народа, так є старому краю, як і для його іміґрації.

Американська українська жінка мусить на се найти зараду. В хвилі, як в старому краю пробуджується до нового життя її сестра, вона мусить теж пробудитися та доложити всіх своїх сил для зібрання укр. іміґранток до народної орґанізації. Нема ніякої причини, для чого українські кольонії не малиб піти слідами Клівленду, де в одному відділі Українського Народного Союза є зорґанізованих понад сто члениць. Одинокою перешкодою до сього — байдужність для себе, своєї рідні, свого народа. Сю перешкоду можна усунути! І українська жінка її певно усуне!

БОРОТЬБА ЗА ПЕРШЕНСТВО.

Як подають заокеанські часописи, урядова статистика польської держави признає нарешті Польщі першенство в одному напрямі. Виходилоб відай зі зібраної урядом статистики, що жодна країна в Европі не має стільки всякого рода злочинців, що Польща.

Тепер знова в Америці виступає комітет американської адвокатської палати зі заявою, що першою в світі країною щодо числа вбивників є Злучені Держави.

Здається, трудно буде перечити оба факти. Певно велика доза правди є в тому, що Польща має так богато злочинців всякого рода, а Злучені Держави більше вбийників, як котрийнебудь другий край в світі. Признати відай вже треба Польщі, що хоч під тим зглядом вони стараються щиро наслідувати поступову Америку.

Відай треба буде їм признати ще більше, а саме те, що й в рості злочинности в Злучених Державах немалі заслуги мають якраз Поляки. Прецінь в урядовій статистиці злочинности серед ріжних іміґрантських ґруп одною з перших ґруп є власне Поляки. Тай серед американської поліції всяке душогубство, в якому поліція не може прослідити ніякого мотиву, розумового наміру, так і називається „польською війною" („Повлиш ворфер").

Досліди над розмірами польської політичної аґітації в Америці кинулиб певно не мало світла на зріст злочиньства в Америці, як дослід над злочинними схильностями польської душі давби немало показчиків про напрями польської політики в Европі.

ПОВЧАЮЧИЙ ФАКТ.

В своїй статті про жидівське питанне на Україні д. В. Винниченко говорить мимоходом про один замітний факт українсько-московського відношення.

Згадуючи про орґанізацію повстання проти гетьмана Скоропадського, пише він, якто він самий іменем українського Народного Союза зробив був з московським советським урядом, від якого імени виступав тоді на Україні Мануїльський, потайну умову. На її основі московський уряд зобовязався заховувати супроти повстанців зичливий невтралітет. Московський большевицький уряд зробленої з українськими повстанцями угоди не додержав. Що більше, користаючи з того, що українські повстанці мають заняті руки з Німцями та Скоропадським, зачав захоплювати увільнені українські краї та поборювати самих таки українських повстанців.

Д. Винниченко очивидно звертає в своїй статті увагу лишень на те, на скільки таке поступоване відбилося на зріст протижидівського впливу серед Національного Союза. Та не від речі буде звернути теж увагу на те, що наслідком зломання сеї угоди прийшлося Україні воювати на два фронти: проти Польщі та Московщини, що Московщина остаточно помогла не кому инчому, а Польщі, як се вона виразно признала в Ризі, де за спільною згодою Москви й Варшави розділено українську територію на польську та московську окупацію.

Треба піднести сей факт в теперішню хвилю, коли з одного боку Поляки дурять ще декого з Українців, що вони думають помагати визваляти український народ зпід Москалів, а Москалі удержують цілу зграю аґентів для баламучення нашого народу, що се вони будуть помагати Українцям визвалятися зпід Варшави.

УКРАЇНСЬКА ШКОЛА І ПОЛЬСЬКИЙ СОЙМ.

(Від власного кореспондента).

В днях 27 і 28 липня в польськім соймі велася дебата в справі українських шкіл. Дня 27 липня український посол Хруцький мотивув нагле внесення українських і білоруських послів в справі закладання українських і білоруських народніх і середніх шкіл, а дня 28 липня український посол Підгірський мотивув нагле внесення с справі удержавлення у-карінського університету й у-країнької політехнеки у Львові.

В справі українських і білоруських **народніх і середніх шкіл** внесення українських і білоруських послів домагалося, щоби сойм візвав правительство негайно предложити проєкт закона про народні і середні школи для національних меншостий.

Посол Хруцький, який мотивув се внесення, представив дотеперішню польську політику в шкільній справі на українських і білоруських землях: як українські і білоруські школи польський уряд зносить, нових не тіль, ки сам не закладає, але й пританих недозволяє закладати, учителів Українців і Білорусинів виконує з посад, а натомість закладає на українських і білоруських землях польські школи.

На промову посла Хруцького відповів від імени польського правительства польський міністер віроісповідань і просвтій професор львівського університету д-р Станіслав **Ґломбінський.**

Він відповідав так, як відповідали Поляки на українські домагання ще в галицькім соймі і австрійськім праляменті. Отже найперше сказав, що українські нарікання на польську шкільну політику є неоправдані. бо прецінь українські школи під Польщею істнують і розвиваються. В Галичині (польський мінісер казат „ве всходней Малопольсце") є українських (польський міністер казав: „руских") шкіл дуже богато, а й на Волині є українських (руских") шкіл 494, а польсько-українських („польсько-руских'') 103. Далі казав польський міністер, що в Виленщині є 44 білоруські школи.

Се звичайна польська тактика. Навіть якби десь була тільки одна укранська школа, то польський мінінстер сказав би: „Чого нарікаєте. адже маєте „руску школу!" А якби й ні одної не було, то польський міністер **збрехав би, що є.** Адже в свій час польське правительство не тільки заявляло, що збирається заложити український університет, але навіть брехало перед світом, що Українці під Польщею мають аж кілька університетів!

Що в Галичини є українські народні і середні школи, — се правда. Але яку боротьбу приходилося зводити за них проти Поляків ще за Австрії. І як тепер польське правительство спиняє їх розвиток! І скільки є польських шкіл в українських селах! А народні школи висшого типу по місточках і містах самі польські. А скільки в українській Галичині польських середніх шкіл супроти кількох українських.

Не можна знати, чи говорити про 494 українських і 103 польсько-українських шкіл на Волині, польський міністер сказав правду. Але якби й так: то скільки укрнаїських сіл не не має шкіл і скільки польських шкіл заложило польське правителство на Волині! І що се за дивогляд „польсько-українські школи? Очевидно, є се школи польські?

Та важнійше ще, що польський міністер сказав далі.

Він сказав, що **національні меншости мусять пождати з потребами своєї школи, аж доки не будуть заспокоєні всі шкільні потреби національної більшости, себто Поляків. Найперше** мусить вийти закон про полські школи, а тільки опісля можна буде приступити до ухвалення закона про школи для національних меншостий.

Податки й рекрути національні меншости мають так само давати, як Поляки. Але з потребами своеї школи мусять пождати, аж доки польський нарід не буде мати заспокоєних всіх шкільних потреб.

Так можна говорити сто і двіста і тисячу літ; все можна сказати: польський нарід ще не має всего того, чого йому треба. отже нехай національні меншости пождуть.

Далі сказав польський міністер, що середніх шкіл з українською чи білоруською викладовою мовою не повинно бути, бо в західній Европі й Америці в державних середніх школах є тільки державна викладова мова. Але де є в західній Европі, щоб якась держава завоювала кільканайцять міліонів населення иншої народности?

Словом, з промови польського міністра виходить. що польське правительство ані не думає закладати українські народні і середні школи, тільки збирається через закладання польських шкіл на українських землях польщити сі землі.

Соймова більшість внесення українських і білоруських послів в справі українських і білоруських народніх і середніх шкіл відкинула.

Така сама длоя зустріла також внесення в справі **Удержавлення українського університету й украіської політехніки** у Львові.

Посол Підгірський, який мотивув се внесення, представив цілу історію боротьби за у-краіський університет у Львові, починаючи ще з австрійських часів, де на перешкоді здійсненню українського домагання стояли Поляки, а потім змалював мучеництво українського університету й політехніки у Львові під польською окупацією, де сі школи мусять ховатися перед польськими переслідуваннями як перші християни перед перелідуваннми ських кесарів.

В сій справі польське правительство навіть не забрало голосу в соймі. а сойм внесення відкинув.

—o—

Рівночасно львівське воєводство **відмовило** затвердження статута **„Кураторії українських приватних високих шкіл"**, яка — як відомо — заснувалася для опіки над українським університетом і українською політехнікою у Львові.

Значить, польське правительство не тільки не думає про удержавлення українського університету й політехніки, але навіть не дозволять, щоб вони істнували як приватні школи. І тому не затвердило статута „Кураторії", яка має ними опікуватися.

—o—

І так польський сойм і польське правительство мали нагоду заняти становище в справі української школи на укарінських землях під Польщею. І заняли. Відкидаючи внесення українських послів, польський ойм ясно заявив, що на українських землях, доки вони оставатимуть під Польщею, нема місця для української школи.

Треба зазначити, що сим своїм становищем Польща топче навіть ті дуже незначні права, які обовязалася дати національним меншостям у договорі з головними державами антанти з 28 червня 1919 про охорону національних меншостий.

Словом, Польща вчить український нарід, що він, коли хоче жити, мусить розбити польську тюрму.

Берлін, 8. серпня, 1923.

Д-р Михайло Лозинський.

Матвій Костишин.

ДЕ ЩАСТЄ ВСЬМІХАЄСЬ...

Летить ворон з чужих сторон,
Сумно чогось краче;
На приспонці сидить мати
Тай за сином плаче.
Вже минуло штири роки,
Син не повертає,
Вона бідна сиротина,
В нужді пропадає.
Вже на службу гріш останній
До церкви носила,
Та що днини при іконі
Господа молила.
Молилася стара мати,
Виплакала очи,
І не спала, виглядала
Сина серед ночи.
А син немов відцурався.
Ой, ні стара мати,
Твій син пішов за Вкраїну
Життє пострадати.
Любив її над все в світі,
Нею дорожився,
Грудь наставив, поки ворог
Крови не напився.
Ворог випив його кровцю,
Крук виклював очи,
Товариші поховали
З тиха серед ночи.
Все минулось... На могилі
Травичка буяє,
Вітер віє, вона шепче
Немов промовляє:
Ходи нене тут до мене.
Нам тут краще буде...
Твому щастю, моя нене,
Позаздростять люди.

ЖИДИ ТІКАЮТЬ З ПОЛЬЩІ.

1921 р. виїхало з Польщі 109.001 чоловік, з чого на хрисіан припадає всього 22.587. Найбільше виїхали до Сполучених Держав Америки бо 90.100, з чого христ. 19.732, потім до Канади 7571 (хр. 2.408) і до Палестини 6,115 (хр. 6); решта виїхала до ріжних країв за морем і в Европі. З европейських країв виїхало найбільше осіб до Франції.

Матвій Костишин.

ВОСКРЕСНИ, ЛЮБОВЕ!...

Воскресни, любове свята,
Побори наївність кляву!
Народ опущений зєднай
В сімю одну, одну [illegible]!
Бо шлях кровавий перед нами,
Неначе з думану сіріє.
Ждем поклику: У бій!!
Знов серед бурі жниво наспіє!
Полине гомін гелв під хмари
Пімста за кривду; Смерть за волю!
Знова потече кров ріками
За Україну, за красшу долю.
І знов піллються сльози
Уже не горя і не журливі
Бо в згоді ми все переможем
Усміхнемось на волю щасливі.
Тільки юднайтесь у згоді святій
Любітесь як брат брата!
В одній лиш згоді зросте сила,
Котрою визволимось від ката!

ПОДЯКА

Я низше підписана, складаю сердечну подяку Головному Урядови У. Н. Союза за скору виплату посмертного по моїм любезнім мужу, котрого спіткала нагла смерть на гладкій дорозі. Таксамо дякую Урядови відділу 93 що тим занимався. Сердечну подяку складаю бр. св. Володимира, що взяв участь в похороні бл. п. Івана Крупи 15. серпня 1923. Браття і сестри, Українці і Українки! Кличу до Вас: ставайте в члени У. Н. Союза, бо то одна наша мати, вона не одній вдові, не одній сироті, не одній каліці дала поміч.
— **Зофія Крупа.**

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БАЙОН, Н. ДЖ. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 213, подає до відома своїм членам, що місячні вкладки збираються кождого першого вівтірка по першім від 7. до 9. вечером в гали церковній. Хто з членів не заплатить свої належитости на означений час, підлягає карі 10 цнт. На мітинґах звичайних, котрі відбуваються першого вівтірка по 15-тім, вкладок не збирається Також пригадується всім членам, що 18. вересня припадає третій квартальний мітинґ, на котрім бубуть переводитися важні справи. Обовязком кождого члена явитись. — Д. Липовий, р. секр.

ПАТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, подає до відома своїм членам, що місячний мітинґ відбудеться в суботу, 1. вересня о годині 7. вечером. Проситься всіх членів прибути на сей мітинґ і вирівнати свої залеглости. Члени котрі довгують а неявляться, будуть виключені з товариства і У. Н. Союза. — В. Григорчук, предс.; М. Сас, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Укр. Бр. Пресв. Тройці, від. 203, повідомляє, що трикварта́льний мітинґ відбудеться о 8. годині вечером в суботу, 1. вересня в церковній гали під ч. 162 Норт 5-та ул. На порядку нарад важні справи дотичні братства. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — М. Шипош, предс.; В. Яськевич, секр.

САВТ БРУКЛИН, Н. Й. Укр. бр. св. о. Николая, від. 293 повідомляє, що триквартальний мітинґ відбудеться о 11. годині (по богосауженню) в неділю, 2. вересня в гали каплиці св. о. Николая під ч. 157 18-та ул. На порядку нарад важні справи до порішення. Неявившийся член заплатить 50 цнт., а урядник 1 дол. — С. Нибрич, предс.; Гр. Чоповдало, секр.

ЩЕ ПРО ВИДАВНИЧУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЬВІВСЬКОЇ „ПРОСВІТИ".

В останній статті я говорив про трудноші; які спинюють видавничу діяльність Т-ва. Для короткости а рівночасно ясного образу треба додати кілька слів, в чому полягає видавнича праця. На першому місці поставимо орган „Народня Просвіта". Десять чисел на рік — обему десятки аркушів. Задля нерозуміння, що це значить точність у складанню передплати, й задля легковаження собі усіх пригадок і зазивів, задля недоцінювання обовязку передплати з боку наших читалень і освітних працьовників — „Народня Просвіта" наражує стало Гол. Т-во на втрату; хоч при дрібці доброї волі можна би це оминути. Прошу уявити собі таке, що ще й досі сплачують „передплатники" залеглости за минулий рік у висоті 350 мп., коли переписка коштує 300 м.

Щорічно видає Гол. Т-во великий календар. Раз краще, раз гірше редаґований, приносить стало Т-ву певного роду прибутки, котрі можна обертати на покриття видатків.

На місце давних членських книжочок виходить т. зв. Народня Бібліотека „Просвіти". Відповідно до інтересности книжочок вони розходяться швидше або довше. З огляду на кальнуляцію і постійну підвишку цін, в останному часі з поглядом на зріст коштів видання книжки — Т-во не може мати ніколи втрати. Дохід повинен покрити всі видатки, звязані з видавничою роботою і дати стільки, аби можна продовжувати видавничий рух. Коли одначе, так як досі, прибутки з видань мусимо зуживати на адміністрацію других відділів Т-ва, коли наші комісанти не вивязуються з своїх зобовязань, коли немає у нас правдивої і розумної кольпортажі книжок, тоді й видавнича діяльність замісць розвиватися, кисне на одному місці і Т-во кидає ледви один аркуш друку на тиждень.

Незвичайно трудне до розвязання питання членських книжочок. Здавалося, що війна сама зліквідувала цю справу і сьогодня не будемо вертати до неї. Аж тут останні Загальні Збори Т-ва поручили Гол. Виділови розглянути справу членських книжочок і вирішити її у напрямі додатньому. Промовці вказували на це, що закинення звичаю видавання членської грамоти і членських книжочок спричинило упадок числа членів Т-ва до найменшої кількости. На їхню думку член хоче щось мати за свою членську вкладку. А тимчасом справа не така легка. — Членська грамота могла би ще виплатитися, бо за неї ми могли би наложити додаткову доплату. Але не маємо грошей на закупно паперу, зготовлення кліш і друк. Тепер виносить те все коло двох десятків міліонів. — Але що робити з членськими книжками? Годі наперед означити, яким шляхом буде йти девалюація і до якого ступіння зростуть ціни паперу й друку. Коли ми знову видамо членови стільки друкованого паперу, скільки виносить його вкладка, то чим тоді покриємо ті видатки, які сьогодня покриваємо з впливів з видавництв. Всеж таки Збори справу передали Виділови і Виділ мусить її якось вирішити.

Далі започаткувало Т-во видавництво „Українське Письменство", давніше зване „Руська Письменність". Наші клясики в комплеті, велика памятка трудів през. Ю. Романчука. Колись найдешевша книжка на цілій Україні, бо продавана по цінам продукції. А тепер?... Тепер мусить Т-во калькулювати й на цьому видавництві, бо инакше не було би й мови про якунебудь дальшу діяльність. До війни можна було собі на таке позволити, щоби продавати книжку по цінам продукції. Субвенції йшли й вони причинялися у чималій мірі до сього, що Т-во могло давати членські книжочки, могло робити й другі дарунки. Тепер субвенції нема. А надто це давно вирішене питання, що таке Т-во як „Просвіта" повинно бути вповні незалежне від державних субвенцій.

У післявоенному часі ввидено в Т-ві ще одну новість, а саме т. зв. „Загальну Бібліотеку Просвіти", до якої належать такі речі як Возняка: Історія української літератури, або Колесси: Українські народні Думи. Оба видавництва приносять рішучо честь Т-ву „Просвіта". З другого одначе боку мусимо сказати, що ці книжки розходяться так поволи, що про дохід із них не може бути мови. Надто насуваються і инші питання, а саме: Чи у цілях Т-ва лежить видавання таких творів? Чи не краще було би намісць названих творів пустити відповідну кількість книжок для народу? Але раз Т-во взялося за видавництво Історії Української Літератури — мусить його докінчити. Поважні голоси критики української і заграничної заохотою для нас у цьому напрямі. Але сама заохота не вистарчить. І ми сьогодня доборолися аж до цього, що надрукованих 14 аркушів третього тому Історії літератури лежить, а друкарня не хоче далі друкувати, бо Т-во не в силі платити на час високих сум друку й складу. До кого звернутися Т-ву о підмогу і поміч в сьому ділі, не знати.

Остання новість, зглядно відновлення „Просвітних Листків" це зв. „Історична Бібліотека Просвіти". Є це летючки обему пів — 1 арк. друку на історично-освідомлюючі теми. В осени почнемо видавати летючки-метелики для поборювання неграмотности.

Та усього того рішучо за мало. Куди не глянути, усюди недостачі й прогалини у популяризації знання — серед нашого народу. Багато коренних популярних видань давно вичерпані. Усяка ділянка людського знання і життя домагається свого права. Занедбання під цим оглядом не минаються нам безкарно. І тому треба звертати нам на видавничу діяльність Т-ва як найбільшу увагу і її підпомагати.

Найбільше даються чути голоси критики, яка ганить. Критикують видавництва Т-ва і видання фонду „Учітеся". Забувається одно, що з книжковим рухом усі домагання в напрямі кращого поставлення справи самі з себе будуть сповнені. Того роду відзивами і підриваємо покупну силу книжок і видань, і таким чином підтинаємо нашу видавничу спроможність у її коріння. З малим видавничим рухом звязані і другі недомагання. Найважнійше — це недостача популяризаторів і нової популярної літератури. Ніхто не бачить свойого обовязку у писанню популярних творів. Не мають вони побачити світа, то краще їх не писати. Тому за всяку ціну треба усувати у нас байдужність до друкованого слова, а всі инші недостачі пропадуть самі від себе.

М. Галущинський.

ВИДАННЯ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО

Від Куруківщини до Кумейщини, том 8, частина 1 .... $1.50
Початки Хмельниччини, том. 8, частина 2 .... 1.50
Історія Української Літератури, том 1 .... 1.50
Українська Революція, др. Мих. Лозинський, Галичина в рр. 1918-1920 .... 1.00
Примітивні оповідання, казки і байки Африки та Америки 85
Хмельниччина в розцвіті (1648-1650), том 8, частина 3 (оправ.) 2.00

Замовлення слати на адресу:
"SVOBODA", 83 Grand Street, JERSEY CITY, N. J.

АТМОСФЕРИЧНИЙ ВОЗДУХ

Цілу землю окружає ґруба верства атмосферичного воздуха, що обертаєся (разом з землею) довкола її оси і довкола сонця. Нашим очам представляєся воздух в синій красці доперва в кілька миль грубій верстві („сине небо"); спрочім є він прозорий, безбарвний, без смаку і без запаху.

Деякі тіла зміняються під впливом воздуха вже в звичайній температурі. Зелізо ржавіє, олово, потас і сод тратять свій гарний блеск, жотвтаво-білий фосфор видає на воздусі білий дим (в темноті світляна „фосфоресценція"). Щоби сі тіла охоронити від таких змін, треба спинити приступ воздуха до їх поверхні. Фосфор переховуєся без зміни у воді, сод в нафті, а зелізо лякуєся або намащуєся товщем, заправленим ґрафітовим порошком.

У висшій температурі такі зміни йдуть дуже скоро, в багато таких тіл, що в звичайній температурі на воздусі, навіть зовсім не зміняються, по горіттю запалюються (дерево, уголь, нафта, сірка). Навіть ртуть при довшим огріванню в затопленій скляній посудині переміняєся на червоний порошок.

Причина переміни або спалення тіл на воздусі лежить в тім, що вони входять в особливу сполуку з одним ґазом, який є складовою частию воздуха.

Той ґаз можна близше пізнати в ось який спосіб. Невеличку скількість червоного порошку, якій дістаєся через довше огріванне ртути на воздусі, всипаєся до широкої скляної рурки з круглим дном і відтак огріваєся її досить сильно над ґазовим полумям. В короткім часі порошок починає чорніти, а по висших (холоднійших) місцях скла зявляєся темна, але блискуча верства дрібненьких кульочок ртути. Як тепер вложимо до рурки слабо тліючу деревляну трісочку, вона ясно запалахкотить і палиться дуже скоро.

Поясненне сего явища є таке. Впередше ртуть, яка є простим тілом, злучилася при огріванню з тої частю воздуха, яка тепер, при ще силнійшим огріванню відділилася в скляній рурці. Та власне часть воздуха, що піддержує паленнє тіл, зібралася тепер на дні рурки, бо є, видко, трохи тяжша від самого воздуха. В ній спалюються тіла далеко силнійше і живійше ніж на воздусі.

Ґаз огрітий над лямпкою йде в гору і втікає з рурки, тому описану пробу вправно і спритно перевести. Коли хочемо, щоби досвід добре випав і дався зовсім вигідно і певно перепровадити, всипаємо червоний порошок до реторти. Шийку реторти злучаємо з невеликой банькою, (де осідає ртуть) а відтак вузкою руркою з відвернениим скляним цилиндром в пнеаматичній ванні. В тім цилиндрі згромадиться ґазове тіло, що повстає з червоного порошку.

Той ґаз спричиняює також, що деякі тіла, примірам вино або пиво киснуть на воздусі. Тому його називаємо киснем. Поставмо собі тепер питанне, чи кисень є одиноким складником воздуха, чи може істнують ще инші складники. Зробім до того ось якой досвід. Возьмім скляний (цилиндричний) дзвін з плоским горішним дном, в якім находяться дві шийки (отвори). Поділім його на пять рівних частий, (налiпім зверха вузкий а довгий платочок паперу з зазначеною поділкою) і вложім до ширшого скляного начиння. Влиймо тепер до долішной скляної псоудини тілько води, щоби вона сягала до першої з долини лінії поділу. Один отвір заткаймо тепер щільно звичайним ґумовим коркмо, а другий таким корком, що него переходить зелізний дріт з маленькою ложочкою в долині. До ложочки даймо трохи фосфору, а по затканню огріваймо конець дрота ґазовим полумем. Дріт огріеся вкоротці аж до ложочки так, що фосфор займеся нагло, спалиться дуже ясно, а по яких 15 мінутах нагромаджений білий дим в дзвоні всякне у воду. Ціла маса кисня, що була в дзвоні, злучилася з фосфором (повстає так злука фосфору і кисня) і відійшла розпущена до води. Коли однак тепер заглянемо уважно до середони цилиндра, то побачимо, що вота в нім піднеслася о однупяту часть. Бачимо з того, що воздух складаєся з однопятої части кисня і чотирипятих частий другого ґазу. Той другий ґаз називаємо азотом.

Азот не піддержує зовсім палення тіл. Коли дзвін тепер отворимо і вложимо до него тліючу трісочку, вона зараз згасне. Навіть вузка свічка, згасне, як її на окремім дроті впровадимо до цилиндра. В нім нема тепер ні сліду кисня, що піддержує паленнє, а находиться лиш чистий азот.

З плинної ртути і з ґазового кисня повстає червоний порошок, отже нове ціпке тіло, яке ми називаємо окисом ртути. Той окис ртути не є звичайною фізичною мішаниною двох тіл, лиш новою, особливою злукою, яка представляє зовсім иншу матерію, неподібну в нічім до своїх складників.

Злуку двох (або більше) тіл, через котру повстає зовсім инше тіло, неподібне до своїх складників, називаємо хемічною синтезою. При кождій хемічній синтезі зникають прості тіла, а їх матерія переміняєся на инші тіла, які називаються зложеними. Переміни одних тіл на другі називаємо хемічними процесами.

Всі тіла, що зміняються в чистім воздусі, підпадають хемічним процесам. З них повстають окиси. Ми зазначуємо такі процеси окремими знаками, примірам: сод та кисень се окис соду; потас та кисень се окис потасу; фосфор та кисень се окис фосфору, і т. д.

Що при хемічних процесах наступає дійсно якась особлива основна зміна матерії, свідчать нам про се деякі фізичні явища, які йдуть в парі з такими перемінами. Примірам при процесах окиснення виступає тепло і світло. (Уголь, нафта або сірка горить; Стрільний порох по запаленню проявляє сильний гук і велику механічну силу).

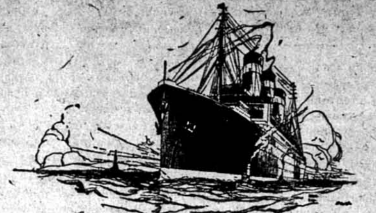
Через спаленне тіла будім зникають, бо ціпкий складник переходить на ґазову сполуку. А знаємо вже, що ґази спливаються разом в мішанини, тому і повстаючі при паленню ґазові окиси хоч в дійсности тяжші від спалених тіл мішаются зараз з воздухом та зникають з наших очий.

З другої сторони ми виділи, що хемічно зложенен тіло даєся часом розложитит на прості складники. Окис ртути розкладаєся при скорім нагріванню на ртуть і кисень. І тут наступає очивидно переміна матерії або хемічний процес. Розкладанне одного тіла на два або більше ниших тіл називаємо хемічною аналізою.

Ртуть і кисень не даються вже в ніякий спосіб дальше розложитит. Такі прості тіла, що не даються через хемічну аналізу розложити, називаються первнями або елементами.

Хемічні первні означуємо все короткими знаками, що походять з їх латинської назви. Кисень означуємо буквою „O", бо назва звучить Оксиґеніюм. Азот (Найтроґеніюм)) має знак „N", ртуть (Гайдраргірум) „Hg". Замість описувати що ртуть злучуєся з киснем на окис ртути, ми пишемо коротко хемічними знаками.

S·S· LEVIATHAN

НАЙБІЛЬШИЙ В СВІТІ КОРАБЕЛЬ.
НАЙСКОРІЙШИЙ, НАЙБІЛЬШИЙ І НАЙГАРНІЙШИЙ

Великий корабель Leviathan показався дотепер найскоршим кораблем на морю. Він осягнув світовий рекорд скорости, перепливши 687 морських миль протягом 25 годин.

Їдьте до Старого Краю на сім великанськім кораблі. Його величавість запевнює великі кабіни — догідні товариські кімнати та догідне місце на палубі. Вдайтесь сейчас за цінами третої кляси до Вашого місцевого аґента або пишіть до

UNITED STATES LINES
45 BROADWAY NEW YORK CITY
Агенти по всіх містах.
Канадійський офіс: 79 Queen Str. W., Toronto.
Managing Operators for
UNITED STATES SHIPPING BOARD

РЕПУТАЦІЮ

— набувається через ретельність і працю. Ми ставимо нашу репутацію на Бордена Молоко Рід А — все у його виробі є правдиве.

F-5

ЗАМОВЛЯЙТЕ МАСЛО І ЯЙЦЯ У ДОСТАВЦЯ МОЛОКА БОРДЕНА

BORDEN'S
Farm Products Co. Inc.
Telephone BERGEN 1127

ТЕРНОПІЛЬСЬКІ ВЯЗНІ НА ВОЛІ

Політичні арештанти з Тернополя, Купчинець, Денисова і Глубічка великого, котрі сиділи в тернопільській тюрмі від 24. січня ц. р. під замітом злочину головної зради (всі молоді люде, студенти, семинаристи і селянські та міщанські хлопці) нарешті в суботу 4. серпня ц. р. в полудне вийшли на волю.

Ще дня 26. липня ц. р. на внесення слідчого судді Ґотковского палата радна тернопільського суду окружного рішила пристосувати до всіх кромі одного Стаха Целінського з Купчинець (одинокого латинника на 80 арештованих в так званій купчинецькій справі) шестий артикул остааньої амнестії. В наслідок спротиву прокуратора Павлього права пішла до апеляції, яка в цілости затвердила рішення тернопельнього суду. Випущені на волю числом 33 перебули в останних днях пораз другий тридневу голодівку і в суботу в полудне вийшли на волю, не мавши в устах нічого від трьох діб. Безпосередно по сьому увільненню політичні вязні гуртом удалися прямо з тюрми до канцелярії адв. д-ра Степана Барана в Тернополі і подкяували йому особисто за його труди і заходи в справі їх безкорисної оборони.

Богато з увільнених кличуть сейчас до плоьського війська.

Одинокий Стах Целінський остав дальше в тюрмі і він стане перед лавою присяглих в Тернополі мабуть у вересні ц. р.

БЕЗНАДІЙНА СТАТИСТИКА

Чисельне зіставлення зросту злочинів, доконаних в Польщі протягом минулого року, кидає дуже понуре світло на внутрішні відноисни тої „відродженої" держави. Найчисленнійшу рубрику злочинів творять ріжного рода крадіжі, при чому усі їх катеґорії виявляють рішучий „поступ" у відношенню до попердного року. І так: число залізничих крадіжей зросло з 6.950 до 13.396; карманних крадежей з 5.686 на 12.477; крадіжей з поля з ліса з 1.845 на 33.272; крадіжей з вломом з 33.227 на 34.782; без вломання з 64,159 на 98,349. Загалом в 1921 р. зголошено 320.146 випадків ріжних злочинів; в 1922 р. ця сума зросла до 858,278. Не важко собі уявити, що буде з Польщею, коли в парі зі спадком її валюти піде такими велитенськими кроками „поступ" злочинности.

НА УКРАЇНУ
WHITE STAR LINE
Ню Йорк, Черборґ, Савтгемптон
Majestic ... Sep. 1; Sep. 22; Oct. 13
(найбільший корабель в світі)
Olympic ... Sept. 8; Sept. 29; Oct. 20
Homeric ... Sept. 15; Oct. 6
Скорі получення до балтійських портів
AMERICAN LINE
До Плимавт, Шерборґ і Гамбурґ
Minnekahda ... Aug. 23; Sept. 27
Kronoland Aug. 30; Manchuria Sept. 6
Finland Sept. 13; Mongolia Sept. 20
Получення на другій стороні до Балтійських портів.
RED STAR LINE
Ню Йорк, Плимавт, Шерборґ, Антверп
Belgenland ... Sept. 5; Oct. 3
Zeeland Sept. 12; — Lapland Sept. 19
До Данціґа через Антверп
Gothland (3rd cl.) ... Sept. 26; Nov. 13
Добрий харч. Осібні кабіни. Умірковані ціни для Ваших приятелів приїзджаючих до Америки. По інформації вдайтесь до місц. аґентів або до:
PASSENGER DEPARTMENT
No. 1 Broadway, New York

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ
МАВРА ЙОКАЯ.
(Переклад з мадярського)
ПЕРШИЙ ТОМ.

ТРЕТИЙ ТОМ.

(47)

„Знаєте ви, що цей предмет, який ви тепер згадали так ненависний мені, що кождий, хто насмілювався порушувати його передо мною, робився мені ненависним?"

„Я знаю це, контеса".

„І що дає вам дивну відваґу знаючи це всеж згадувати передо мною цей предмет?"

„Я вам хочу це сказати контеса. Між вашою і моею родиною існує деякий старий звязок".

„А! Це для мене нове, про це я ніколи ще нічого не чула".

„Я гадаю. Один з ваших предків був кардинал, і в тім-же самім часі один з моїх прадідів був проповідником в Патаку. Я не буду вам оповідати, яка ріжниця істнувала між обома. Досить того, що ця ріжниця спричинилася нарешті до того, що кардинал післав Патакського проповідника на ґалери. Проповідник потрібував би вимовити лише одне слово, яке жадав від нього кардинал, і він ставби вільним; це слово було: abrenuncio (я відкликаю). Він не вимовив його. Коли проповіднику накладали кайдани на шию, бо на шиї висіли ланцюги, якими невільники були приковані до лавок ґалери, ваш предок, кардинал, просив спочатку гнівними словами потім зі сльозами в очах проповідника вимовити слово abrenuncio. Але мій предок відкинув його прохання і промовив: non abrenuncio. Супроти того-ж самого гніву стою я тепер, і тими-ж самими словами кличу: non abrenuncio. Це є відносини, в яких стоять наші родини одна до другої. Хочете ви поводитися зі мною так, як кардинал з моїм предком?"

Контеса Анґеля стиснувши корчево зложений вахляр прошепотіла широко відкривши очі і жорстоко зціпивши свої гарні білі зуби:

„Шкода, що той час минув! Колиб я була на місці мого предка, я-б загнала вам цьвяхи під нігті".

На цих словах Іван зареготався голосно. Хвилю пізнійше сміялась також котеса Анґеля.

Це була відважність відповісти реготом на її палкий гнів; але це була добра відповідь. Сама контеса знайшла в цім дещо гідне сміху. Тоді вона уперто відвернулась від нього і сіла знов. Іван не відходив від неї.

Такий котильон має всеж свій добрий бік, коли це є навіть угорський котильон; не можна полишити одно одного, колиб навіть хотілось.

Між тим до них підійшов молодий джентельмен, одна з німих осіб картярського товариства, до Івана і щось прошепотів йому.

„Едмунд переказує тобі, щоб ти прийшов назад; він програв всі гроші які тилишив йому там".

„Він добре зробив", відповів Іван, виняв свій листивниг і подав джентельмену.

„Прошу тебе передай йому його, най він програє і це".

І він лишився.

Анґеля не повертала більше до нього голови.

А котильон тревав довго. Граф Ґеза провадячи танцями, хотів показати, що в угорськім котильоні можна виконати всі ті фіґури, до яких дає нагоду німецький котильон і для цеї демонстрації треба було дві години. Іван лишивсь до кінця.

Але Анґеля не промовила до нього більш жадного слова.

Коли приходила черга танцювати на неї, вона спиралась на його плече, стискала його руку і її подих торкався його обличчя; коли вона поверталась на своє місце, вона сідала і відверталась від нього.

Коли котильон кінчився, ґраф Едмунд прийшов і повідомив Івана, що цей довгий танець коштував його тисячу ґульденів. Іван повів плечима.

А Едмунд промовив до своеї гарної кузинки: „Здаеться ти затримала лицаря Маґнета цілком для себе."

Анґеля порушила обурено гарними плечима.

„Ця людина мені вже надокучила."

Від хвилини, коли були вимовлені ці слова: „Ця людина мені надокучила!" змінилась цілком фізіономія товариства у відношенню до Івана.

Лицаря Маґнета не вважали більше добрим хлопцем, а настирливим парвені.

Анґеля не сказала більш нічого, але з одного цього реченння можна було все пізнати.

Є люде низкого походження і незначного управнення, які зневажливу пошану великих приймають в суєтнім самовдоволенню інакше, як вона ними дається. Таких людей треба карати; смілиіві бажання вигадані не для них.

Івана зачислили також до цього сорту.

Смішна людина, яка не могла зрозуміти того, на що мала ласку до нього високородна дама, патріотка — для ученого свого краю, він перемішав це з відносинами, що цікавлять жінку і мущину стоячих на однім рівні.

Його треба вигнати звідси.

Вислів контеси Анґелі: „Ця людина мені надокучила," дала досить виразне гасло.

Його вигонять.

Перший засіб для цього, це зробити його смішним. Це можна осягти ріжними способами. Заатакований помічає, що щукають його слабі сторони, що йому не дають спокою, що його постійно пхають в становища, де критика невмолима. З нього не глузують у вічі, його хвалять; але по способу хвали він помічає, що з нього глузують. Він приходить до висновку, що в цім колі він не має жадного приятеля. Ніхто не приступає до нього заблизько, ніхто не ображує його; але певний жартовливий тон дає йому пізнати, коли він має розум, що він повинен стеретгися і йти геть.

Це трапилось також з Іваном. Його нові знайомі пильно студіювали Дон Кішота, і коли вони були самі, то можна було почути дещо про події на острові Баратарії.

Іван приймав це все з своєрідною флеґмою. Ситуацію, яка мала бути смішною він брав серіозно.

Його запросили співати ролю короля в „Ернані", в аматорській виставі, яку імпровізували члени високого товариства. Він згодився. Він співав і виявив чудовий бас. Він співав не цілком правильно, але його голос викликав подив. Анґеля співала „Ельвіру", маркіз Саліста „Ернані", але переможцем лишився король. Маркізь Саліста сказав: „Най мене чорт візьме, коли цей чоловік не був вже колись комедіянтом!"

Иньшого разу його запросили на лови лисів. Маєток ґрафа Стефана з чудовим мисливським замком був в декількох годинах від Пешту; аристократія з половини краю звичайно збиралась там на весняні лови. На них запросили Івана і вибрали для нього між кіньми ґрафа Стефана найбільш горячого арабського жеребця.

Це буде добрий жарт. Книжковий хробак, що лізе в сідло коня, дуже вибагливого відносно їздців, яких він терпить на собі!

Але і тут не пощастило пожартувати. Іван сидів на вибранім для нього чистокровнім коні як прирісши до нього.

Коли маркіз Саліста побачив його в сідлі з острогами притиснутими до боків коня, він промовив: „Най мене чорт візьме, коли цей чоловік не був вже колись гузаром!"

Хто може знати, чим був хтось в нашім дурацькім часі!

На перших гонах за лисом, які відбулися в маєтку ґрафа Стефана, взяла участь також контеса Анґеля.

Вона чудово сиділа на коні. Вона була на нім цілком дома.

Було приблизно десять їздців, що виїхали на гони. Пси вигнали щасливо лиса з кущів і ґрупа їздців кинулась за ним.

Лис тікав до схилку гори прорізаного проваллям, на дні якого біг гірський потік. В це провалля втік лис. Він сподівався мабуть заховатися там в порожнє лисяче логово. У всякім разі він позбудеться там їздців, бо між камінням вонине можуть його переслідувати, а в найгіршім випадку він вискочить на другий бік провалля і втіче від них там.

Лис мав шанси. Коли пси вигонять його з провалля, він може тікати на правий бік; товариствож мисливців на лівім боці.

„Вперед!" крикнула сміливо контеса Анґеля і вдаривши свого коня примусіла його перескочити через провалля.

Це був карколомний жарт! Скільки їздців підуть слідом за нею? Коли контеса осягла другий стрімкий бік провалля, вона оглянулась, щоб побачити, хто ще пішов за нею. Лише Іван не полишив її.

Пси переслідували лиса вниззу вздовж потоку; решта мисливців ґальопувала вгору по лівому боці розрізу гори.

Анґеля зважала в цей момент також мало на иньших, як иньші на неї; Найбільшою турботою всіх був тепер лише лис.

Контеса їхала по краю провалля, не зважаючи на близьку глибину викликаючу заворіт голови і заганяла лиса, який хотів вискочити багато разів назад з провалля, поки той знайшовши вихід вискочив раптом на лівий схилок проти їздців і побіг до кущів, з яких його ранійше вигнали.

Всі за ним! „Талі го!" почулось незабаром в далечині і кущі заховали їздців від очей контеси.

Контеса завернула також свого коня, і щоб прилучитися скорше до товариства, попрямувала знов через провалля.

Вона не дбала про те, чи їде хтось слідом за нею.

Але коли вона осягла провалля, перед її конем вискочив заяць; кінь перелякався, кинувся в бік і контеса випала з сідла.

Падаючи вона зачіпилась довгим шлейфом своеї сукні за сідло і повисла на коні. Голова непритомної з розпущеним волоссям звисало до землі. Переляканий кінь біг до провалля; коли він поволоче туди свою їздицю, її голова розібеться о виступаючі стовбури дерев.

Іван зявився на місці і спинив коня.

Він звільнив їздицю, що висіла на сідлі.

Вона була непритомна.

Іван поклав її на мягку траву, оперши її голову о покритий мохом стовбур дерева; від корсажу контеси відлетіли при паданню три малахитові ґудзики і він зрадливо розкрився. Іван витяг шпильку з власного гальстуху і дбайливо зіпняв отвір на грудях Анґелі.

Коли Анґеля опритомніла, вона була сама а обидва коні стояли привязані до дерева. Здалека наближався з долини до неї чоловік освітлений заходячим сонцем. Це був Іван, що приніс для неї воду в своїм розі.

Контеса не чекала, щоб він поміг їй встати; коли він прийшов вона вже встала.

Іван запропонував їй напитися.

„Дякую вам. Мені цілком добре," промовила контеса.

Іван вилив воду за собою.

„Всеж може булоб добре вернутися тепер в замок."

„Це я хочу зробити."

„Звідси не далеко. Я знаю коротку дорогу через ліс. Коні ми можемо провести за собою."

„Добре."

Вони ішли поруч провадячи коней на поводі.

Обличчя контеси запалало, коли вона подивившись на свої груди пізнала шпильку якою був зіпнятий її корсаж.

Вона мовчала.

Коли вони прийшли до лісу і ступали в тіні дерев, вона раптом промовила до Івана: „Знаєте ви історію Юлії Ґонзаґа?"

„Ні, контеса."

„Вона була господинею Фонді. Барберус напав в ночі на Фонді, щоб полонити Юлію Ґонзаґа. Один шляхетний лицар визволив маркізу від розбійника. Вона урятувалась босою, як вона скочила з свого ліжка. Знаєте ви, як вона віддячила свому визвольнику?"

„Як?"

„Вона встромила йому в груди перший кінжал який дістався в її руку."

„Ця дама вробила добре," відповів Іван. „Чужий чоловік не смів бачити її ноги непокритими."

„А цей чоловік?" запитала Анґеля.

„Мав нещастя бути занадто щасливим."

(Дальше буде).

Читайте українські [illegible] і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта [illegible] сила.

Пишіть по [illegible]
„СВОБОДА",
[illegible]

ФАРМИ!

НА ПРОДАЖ ФАРМА 250 акрів, половина засіяна, сад 300 дерев, 25 акрів ліса, дім на 10 кімнат, 6 инших забудовань, машинерія, 16 коров, 2 коні, стадо курий, 2 і пів милі до міста. Ціна $5800, готівкою $2200. 95—

Фарма 64 акрів, 10 пасовиска, решта засіяна, сад, дім на 8 кімнат і 4 другі, 2 корови, 500 курий, коні. Ціна $3500, готівкою $1800.

A. MIKRUTT,
103½ St. Marks Pl., E. 8th Street, New York City.

ФАРМА 100 АКРОВА, з чого 30 акрів грубого ліса і пасовиско, решта рівна чорна, без каміння земля, вся оброблена, будинки добрі і великі, дім на 10 кімнат з водою і пивницею, 11 коров, ялівка, 3 молоді коні, 400 курий, 45 тонів сіна, картофлі, кукуруза, овес і город, $125 за молоко приходу в місяць; форнічі, машинерія, ріка коло хати, на самій стейтовій дорозі, чверть милі до міста і колеї. Все за $6000, готівкою $2000 і по $100 і 5% в рік сплати. Сродаю через брак помочи. Властитель: **CH. GENKO, P. O. Box 592, Broadalbin, N. Y.** 97-01

ФАРМИ НА ПРОДАЖ.

Фарма 245 акрів, 150 чистої землі, решта будівничий ліс і пасовиско, сад з 600 дерев, озеро коло дому, дім на 12 кімнат, 7 других будинків, 18 дійних коров, 3 добрі коні, 350 курий, дохід з молока $600 в місяць, весь засів, близько великого міста, вся машинерія. Ціна $5.800, готівкою $1.900. 99-02

Фарма 52 акрів, ліс, ріка, дім на 8 кімнат, 3 корови, 1 кінь, 150 курий, 1 миля до міста, всяка машинерія. Ціна $2.200, готівкою $900. **PHILIP LOBOR, 274 E. 4th St., New York City.**

ВЕЛИКА НАГОДА

За 1800 долярів купите 100 акрову фарму з всіма будинками і засівом. 50 акрів орної землі а 50 старого ліса. По інформації пишіть:

ФАРМЕР,
245 Court St., Newark, N. J.

СПЕЦІЯЛІСТ ХРОНІЧНИХ НЕДУГ МУЩИН І ЖЕНЩИН
як легких, жолудка, нирок, печінки, кишок і шкірних недуг, виснлення нервів, ревматизм, острі нервові і хрящеві недуги. Порада даром.
Dr. ZINS
110 E. 16 ST., NEW YORK
Межи 4th Ave. a Irving Place
Години від 9. рано до 8. вечер.
В неділі від 9. рано до 4. попол.

Український Лікар С. КАУФМАН
хронічні внутрені слабости
[illegible] NEW YORK
Приймає від 1. до 8.30 веч.
Новий офіс в Асторія, Л. Ай.
488 6th AVENUE, ASTORIA, L. I.
Приймає від 9.30 рано до 12. пол.
Telephone: Astoria 2572

Tel. Stuyvesant 2097
ДР. МЕД. МУСІЯ КАДЕЦЬ
переніс свій офіс на
218 SECOND AVE., NEW YORK
між 13. a 14 улицею
Приймає що дня від 9—12; 6—8.
В неділю від 9—1.

ДР. Б. ГОГЕНБЕРГ
спеціяліст зі старого краю. Лічить недуги мущин і женщин, як внутрішні так і зовнішні. Переводить всякі операції. Дає недужим безплатну пораду.
DR. B. HOHENBERG
203 EAST 13th STREET
близько 8-ої Евн.
NEW YORK, N. Y.
Години офісові щоденно від 9-ої рано до 8-ої вечер.
Tel. Stuyvesant 4032

НОВА УКРАЇНА

місячник письменства, мистецтва, науки і громадського життя, виходить у 1923 р. з кінцем кожного місяця під редакцією ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА й МИКИТИ ШАПОВАЛА.

В журналі беруть участь такі співробітники: проф. Дм. Антонович, проф. Л. Бiлецький, В. Винниченко М. Вороний, М. Галаган, Вол. Гнатюк, др. А. Гончаренко, Н. Григоріїв, Катря Гриневичева Вол. Дорошенко, Л. Драгоманів-Шишманова А. Животько, Д. Ісаєвич, К. Коберський О. Кобилянська, В. Коннор-Волинська, В. Левинський, Наш Гр., Ол. Неприцький-Грановський, О. Олесь, Гр. Паламар, др. Степ. Рудницький, С. Русова, Вол. Самійленко, др. М. Сисак, др. В. Сімович, Юр. Сірий, доц. Є. Сокович, М. Срібляненький, Василь Стефаник, доц. В. Тимошенко, Тищенко, С. Черкасенко, доц. А. Чернявський, М. Шаповал, проф. І. Шовгенів, доц. Л. Шрамченко, проф. Ф. Щербина й ин.

Адреса Редакції й контори:
NOVA UKRAINA
Praha III, Srikova, ul. 4, III,

Окрема книжка коштує: у Чехословакії — 16 кор. ч., в Галичині на Волині, в Польщі — 15,000 пол. мар., у Німеччині — 20,000 нім. мар., в Америці — 1 долар, у Франції — 7 франків, у Югославії — 30 динарів, у Болгарії — 30 левів у Румунії — 30 левів, у Італії — 8 лір.

Комплект за минулий рік 40 чеських корон, окреме число 3 кч.

Сторінка оголошень — 200 кч.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

НОВІ ДОКУМЕНТИ ПРО СМЕРТЬ АРХИКНЯЗЯ РУДОЛЬФА

В Мінхені (накладом Лехмана) появилася друком книжка д-ра Ф. Віхтля п. з. „Світова масонерія, світова революція, світова република". В книжці цій находимо цікаві подробиці про жерело політичних убивств, доконаних на особах пануючих або престолонаслідниках.

Віхтль доказує, що всі ці події були в звязи з плянами масонерії, що стремить безоглядно до усунення всіх монархів у користь република. Ось як представляється в його освітленню історія смерти Рудольфа і смерти арх. Франца Фердинанда.

Архикнязь Рудольф.

Дня 30. січня 1889 р. у ловецькому замочкові Маєрлінг найшли в ліжку два трупи, що лежали біля себе: архикнязя Рудольфа і гарної баронівної Марії Вечера. Згідно з свідоцтвом д-ра Відергофера: Постіль пливала у крови, подушки мокрі, стіни окровавлені, кров капала з ліжка на підлогу. Рудольф лежав боком, рука його тримала ще револьвер, череп його був розстрісканий. Перина мокра від крови, а коли гр. Гоеш підніс її, лежала там Вечера з перестріленою головою.

Чотири лікарі сконстатували одноdушно, що Рудольф сам вистрілив до себе, а смерть послідувала безпроволочно.

Одначе не обійшлося без чуток, начеб Рудольфа вбив оден із чотирох братів Бальтацці — свояків Вечери, за „збещещення" сестрінниці. Це здається противне поглядам родини Бальтацці, головно матері Марії, для котрої дочка в ролі мадам Помпадур або Дібарі не була певне предметом чесної матірної журби. Зрештою були в грошевій нужді. Взаємини Рудольфа з Вечерою були загально звісні віденському дворови, а на балю в німецькій амбасаді горяча кров Марії вчинила недвозначну імпертиненцію архикняжні Стефанії, жінці Рудольфа. Скандал скандалем, а справи пішли природним порядком. Ані Вечера не звела Рудольфа — він був звісний як полігаміст — ані Рудольф не звів Марії, хочби тому, що вже спізнився. Посередницею цих взаємин була двірська дама і братова цісаревої Єлисавети, графиня Ляріш-Вальтерзе, дочка баварського князя Людвика й театральної артистки Генрієти Мендель. Вона так описує свою приятельку Марію: „Жінка, що залицяється з інстинкту, несвідомо неморальна в нахилах, жінка східна пристрастями, а при цьому така солодка і мила, що кождий мусів любити її. Була сотворена для любови".

Які сплетні затемнювали цю подію, що перевисшали арабську фантазію, як примір може послужити встка, начеб Венера підчас сну бритвою позбавила Рудольфа мужескости.

Рудольф убив Вечеру, — що завдяки йому сталася матірю, — залізною бразлетою з написсю „Вірність до смерти". Убив її і себе, бо мусів умерти, але не з причини любовних комплікацій. „Я не всилі поступити інакше" писав у передсмертному листі до приятеля, князя Браганци. „Вмираємо разом" писала Вечера у своєму передсмертному листі. Бо Рудольф, поза самовбивством, мав лише такий вихід, на який здобувся його політичний товариш Іван, тосканський князь, пізніщий Іван Орт. Зліквідувати самого себе як пануючого династа і відплинути в широкий світ, за океани й потонути в непамяти. До цього Рудольф не мав охоти ані характеру.

Рудольф разом з Іваном тосканським, під впливом масонів замішався в заговір проти Франца Иосифа ціллю заговору було: відділити Мадярщину від Австрії.

Франца Иосифа мали здетронізувати. Рудольф мав обняти мадярський скиптр, а Іван тосканський австрійське. Масонерія на Мадярщині була передівсім поширена; в Австрії слабо, до цієї степені, що віденські масони їздили висвячуватися до Пресбурга, у Мадярщині. Після розділу обох країв тим лекше було знищити монархічний устрій і завести републику.

Рудольфа втягнув до масонерії князь Валії, пізніщий Едвард VII., після його подорожі по світі, при помочі славного природника (зоольоґа) Брема, що товаришив Рудольфови в подорожі.. Рудольф вступив до великої мадярської льожі. Раз був на ловах у ґрафа Телекі в Семигороді. Там при шампані підписав зобовязання виступити в справі незалежности мадярської армії і Мадярщини взагалі. Був мабуть пяний.

І вже брат-масон гр. Іштван Карої в мадярській палаті панів заповідав, що небаром мадярська армія здобуде незалежність.

У цій справі головною особою, догляду на підприємчивий характер, був Іван тосканський. Вільнодумність і нагальні його старання здобути болгарський престол так зле настроїли для нього Франца Иосифа, що відібрав йому команду 3-ої дивізії піхоти в Лінцу. Вплив Івана тосканського на Рудольфа був великий.

Вибух мав послідувати дня 2. грудня 1888 р., цебто в день 40-літнього ювилею Франца Иосифа. Одначе Рудольфови недоставало відваги, зобовязань не додержав. Найшовся в прикрому положенню: викриття заговору правительством і пімста спільників. Був зрадником у обох випадках. Чи признаєтся до всего цісареви і зрадить товаришів, чи зрадить батька для товаришів.

Кілька днів перед смертю Рудольф приніс графині Ляріш касетку і просив переховати її. Мала видати її на домагання лише одному чоловікови. А саме цьому, що зголоситься чотирма буквами: R. J. U. O. (можна читати: Rudolf, Johane, Ungarn, Oesterreich).

Кілька днів після маєрлінгської трагедії зголосився до графині Лярш по касетку чоловік із буквами R. J. U. O. Був то Іван тосканський.

— Чи пані нікому не говорили про цю касетку?

— Ні.

— Чи він не говорив пані нічо про полтику?

— Нічо.

— Тим краще для пані. Що до мене, то я вмру, хоч житиму.

Іван Орт додержав слова. Ніхто не знає, що сталося на південно-американських водах із його кораблем „Марґеретою" і з ним самим.

Ґраф Юлій Андраші, масон високої степени, сказав цій самій графині Ляріш: „Смерть із любови не є ніякою любовною траґедією".

І так прихильник незалежности Мадярщини, Рудольф, убив сам себе, зловлений в матню. Зноваж ворога цієї незалежности, Франца Фердинанда, вбито в Сараєві 25 літ пізніще, цебто 28. червня 1914 року.

М. Л.

ОДНАКОВА ЦІНА КАРТ КОРАБЕЛЬНИХ ТАК З НОВОГО ЙОРКУ ЯК І З ФІЛЯДЕЛЬФІЇ, ПА.

Тікет колійовий з Філядельфії до Ню Йорку платить компанія.

СТАРОКРАЄВІ СПРАВИ
ПАШПОРТИ
КАРТИ КОРАБЕЛЬНІ
ПЕРЕСИЛКА ГРОШИЙ

РОДИМЦІ Заки віднесетесь до фірм, котрі іменуються Українцями тільки длятого, що мабуть родились на Україні, або до таких, що забогато обіцюють, удайтесь устно або письмено до знаної Вам від літ ПРАВДИВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НОТАРІЯЛЬНОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ, яка находиться у власнім будинку і полагоджує висші згадані справи найтанше, найскорше і під повною гваранцією.

T. J. HRYCEY & CO.,
329 S. 4th ST., PHILADELPHIA, PA.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1924

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж Американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошене до календаря У. Н. Союза. Ціни є нельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень та середна на окладинці по $35.00; місце на послідній стороні окладинки $50. Хто хотівби в своїм оголошеню помістити також і фотографію, чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотографії то значить, що його оголошенне буде о стільки дорозше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 15. серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безусловно не будуть друкуватися.

Фотографії братств і товариств. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі, театральні і т. п., котрі хотілиб аби їх фотографії були поміщені в календари на 1924 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи" найдальше по день 1. вересня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотографією чек або моні-ордер виписаний на імя „Свободи", на суму $8.00. Сі гроші ужиється на покритте коштів виготовлення з фотографії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

"SVOBODA"
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Єсли коли небудь

Потрібуєте афідевіти для родини.

Хочете купити шифкарту.

Маєте до викінчення нотаріяльні справи або хочете продати маєток в краю.

Хочете зложити гроші на процент.

Все з довірем удавайтеся до

BOSAK STATE BANK, SCRANTON, PA.

СПІВАНИК У. С. СТРІЛЬЦІВ
вже є в Америці.

СПІВАНИК ДЛЯ ХОРІВ, ДУЕТІВ І СОЛЬОВИХ ПІСЕНЬ, ПІД НАЗВОЮ:

„СУРМА"

ВИДАННЄ „ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ" У ЛЬВОВІ.

Містить в собі 78 стрілецьких пісень з нотами на хор, а також на один і два голоси.

Кромі того збірка богато ілюстрована.

Книжка друкована у Львові на найкрасшому папері.

Ціна лише 35 центів.

Замовлення слати на адресу:

"SVOBODA", 83 Grand St., JERSEY CITY, N. J.

Др. Вол. Галан.

НА УКРАЇНСЬКИХ ДОРОГАХ

(Споминин з українсько-польської війни 1919-1920).

Скільки разів їду автом (не своїм а десь присядусь) по гарній стейтовій дорозі пригадуються мені часи, коли то ми їздили по нашій Україні!

Так бачу в уяві, як той автомобіль лишби „кецнув" в нашій ямі таю став.

Славні були дороги в Галичині, та ще славнійші на Великій Україні! Гей! Гей! Як глянеш на широкий шлях, верствами видно вперед, а лиш ту і там сельце.

А все дув нам вітер в очи.

Як пгоода і сухо — як зніметься курява, що і світа божого не видно. А нема вітру то так і хлипаєш порох який збивається з під ніг, а вечером виглядаєш як чорний замурзаний циган. Довго тягнеться за нами високий стовп куряви, та наче сіро-червоний мур заслонює виднокруг.

Не тяжко було козакам пізнавати після того наступ Татарви. І ми цего навчились.

Паде дощ, годі поступати вперед. Ховзко, болото, так вбере колеса, що ручниці ломить. От тобі лихо і так зле і так не добре!

На Україні мають вже винахід на болото. Це є віз на два колеса, а дишель з заду і є переду. Як прийдуть великі весняні болота, то „дядько" бере лиш перед воза а з заду чіпає догий друк. Думали ми спершу, на що цей друк, аж оден гарматчик пояснив:

Це каже щоби віз не втонився в болоті. Коли колеса впірнуть в болоті, то всетаки буде виставати з болота хоч кусень дручка. А як болото висхне, будуть знати, де шукати воза.

Може воно і так. Бог його знає.

А вже найбільшу потіху мали ми з мостів.

Ми свято були переконані, що міст є на те, щоб ним їхати. Та вкоротці ми були змушені переконатись, що міст є на те, щоби стояв.

І ми минали мости, як „святе місце", бо більша половина моста були діри, а меньша половина дошки.

Часто трафлялось, що проїхало дві гармати і міст завалися. Тому ми спокійно, зовсім не денервуючись, переїзджали попри міст, прямо через рів.

Часто і слід загинув за мостом. Проворні селяне розібрали його на підпал, бо бальки були дуже сухі.

Загально уважався міст втодішних часах „буржоазною видумкою".

—о—

Переїзджали ми через село Германів біля Львова, щоби насупити на Миклашів через Білку Шляхоцку. На самім скруті, в селі величезна „баюра", а в ній вже „спочав" якийсь обозний віз. Попри нього мож проїхати, але кажуть яма ще більша. Розвідчик поїхав, крутиться по „баюрі" з конем, пробує чи твердий ґрунт. Можна їхати.

Позір на коні, не стати в ямі!

Розваняються... В..й..о!

Бризнула вода, гармата пішла в воду, щось затріщало а перестрашені обозні коні витягли з ями... передні колеса Гармата пройшла, а їздові оглядаються триумфально.

Друга пушка... вКй..ь..о! Проїхали.

Трета пушка в..й..ь..о..! Проїхали.

Четверта ..в..й..ь..о!

Ой серденько! Скрикнув тонкий жіночий гоолс...

Їздовий оглянувся... а коні стали в самій ямі!

Ох ти чортова бабо, закричав їздовий. Та довколо сміх..

Ато-го причарувала! усміхались стрільці

Побачивши якого наробила лиха, жінка давай тікати в хату, та лиш двері стукнули. Хтіла помочи, а ту нещастє.

—о—

Весною 1920. їхали ми на фронт під Летичів, та приїхали над якийсь досить глубокий канал. Є міст. Позіздились полкові знатоки мостів, стукають, гопкають, чи не завалиться. Трохи рухається.

Вперед проїде піхота і обоз а відтак артилерія, голосить командант пол. Найгірше як я поїду вже тим мостом... подумав я собі тихцем (бо голосно думати при війську не вільно).

Але приказ з приказом, а на те є військо, щоб слухало.

Якось з бідою проїхали ті нещасливі обози, хай їдуть в божу путь.

Тепер будемо пробувати ми. Тяжка справа. Хоч стань під міст, та тримай його щоб не завалися. Але попробуймо.

Все треба брати з математичного боку. 6 коний і гармата важить більше чим 2 коні і гармати. Одже випрягти 4 коні а два хай тягнуть гармату.

Перша гарамта... їде помалу... коні пройшли ..в..йь..о! Р...у..п!

Міст завалився, але гармата була вже на „суші".

Я решта проїхала безпечно...... бродом.

І неоден думав: І на що люди видумали мости...

—о—

Приїхали ми в село, та там вже ніяк не видеш. Пігнали коня до водопою впав неборака в болото, тай не вилізе.

Треба копати рів і то негайно.

Ага це вже воєнна практика! Військо в село, а „начальство" з села в ноги. (Бо то бачте військо жадає підвод, а староста їх призначує. Колиж військо забереться з села, тоді старості хоч тікай з села, чому він призначував їх на підводи. Тому „начальство" хитро скривалось, а військо само давало собі раду.)

Зігнали людий, поставили вартового: копати рови біля дороги.

Наш стрілець (який нагло перемінився в інжінера) тягнув з великою повагою „верьовку" (шнур) щоби рів був простий.

Викопали рови, висхла дорога аж мило.

От „хороші" люди ті Галичани і рови нам викопати, дорогу осушили дай їм Боже здоровля, благословили нас мешканці.

А ми усміхались до тих добродушних дітий та проїхали на фронт.

—о—

Ідемо з Копіївки до Тульчина. По дорозі минаєм великий яр. Дорога замерзла а груде таке, що годі проїхати. В одному місці продопати дорогу вузоньку, понад самим яром.

Коло полудня мороз трошки пустив, дорога змякла.

Вже підїзджаєм під гору... дорога свинйлась, а гармата з кіньми скотилась в пропасть.

Кинулись гарматчика і витягли...

А чорт би вас взяв з вашими дорогами закляв гарматчик, і ми поїхали дальше.

Було це зимою 1919, на самий святий вечер.

Філядельфія, Па. 2. серпня, 1923.

НЕЛЬОЯЛЬНА ДЕРЖАВА.

На засіданню польського сойму дня 4. серпня приступлено до дискусії над маєтковим податком.

Між иншими промовляв голова українського клюбу Підгірський, який сказав: Маєтковий податок є конфіскатою частини маєтку в користь держави. Українці і Білорусини поносять великі тягарі, дають рекрута, але польська держава не заховує льояльности супроти тих горожан. Українці і Білорусини не почуваються до обовязку платити, польській державі надзвичайні данини.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ПОТРЕБУЄТЬСЯ

з доброю практикою сейлсмена. Позиція добре платна. Голоситися:
HOME GUARDIAN CO.,
142 Market St., Newark, N. J.
97-0[illegible]

НА ПРОДАЖ віндовклінерська робота. Досить поплатна. Хтоби хотів купити, прошу голоситися на адресу:
H. LANOWAY,
206 King St., Charleston, S. C.
99-0[illegible]

НЕ ТЕРПІТЬ ВІД ревматизму, невральгії, суставових болів, болі є грудях, мускулах.

Натріть трошки

PAIN-EXPELLER

болячі місця аж доки не почуєте теплоти в шкірі а лагідна пожадана пільга скоро прийде. Правдивий **Pain-Expeller** має АНКОР торговельну марку.

КУПУЙТЕ НОВУ КНИЖКУ „ПРИ БИТІЙ ДОРОЗІ"

Українці! Прочитайте нову книжку „При битій дорозі"! Це оповідання з часів війни покаже вам ясно, чому ми втратили свою державу і як її добути. У ньому виказується, що українські селяни є основою нашої сили та що вони зберегли цілою стару культуру нашого народа. Всеукраїнське порозуміння добудеться легко, коли за підвалину нашої державности візьметься добробут хліборобського стану.

Її зміст такий: Поворот до рідного села; Дома і на цвинтари; У коваля Мартина; Тихий сільський рай; Керниця біля хреста; Неділя на селі; За потоком; Юрко; Грім з ясного неба; Матвій; На перший огень; Перші воєнні вісти; Мадяри в селі; Смерть і похорон Федихи; Селянське серце; Утікачі; Везуть ранених; Битва; Сліди цісарської забави; Кубанці в селі; Салдати; Обрусителі при роботі; Шпигуни; Жиди; Гіркі думки; Матвієвий метод; Святий Вечір; Покутуюча душа; Скавка за скалача; Лиха вістка; Весна; У шпиталі; Весілля; Відворот російської армії; Вертають „свої"; Під судом; Розбиті душі; В табор; Відгук російської революції; При битій дорозі!

ЦЯ КНИЖКА КОШТУЄ РАЗОМ З ПОЧТОЮ УСЬОГО 85 ЦНТ.

"S V O B O D A"
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

SANTAL MIDY
КАТАР МІХУРА

Мущини! Хороніть себе перед всіма заразливими хоробами
SAN-Y-KIT
Охоронач для мущин
Дає найбільшу охорону
Велика рурка 35 цнт., Kit (4's) $1.00
У всіх аптиках або у San-Y-Kit, Dept. B, 92 Beekman St., New York
Пишіть по циркуляр

НОВА КНИЖКА ПРИЙШЛА ЗІ ЛЬВОВА
під заголовком
ПРИЖМУРЕНИМ ОКОМ

Се збірка 22 веселі оповідання звісного і талановитого українського писменника Осипа **Маковея.**

Ціна всего 50 центів, з пересилкою 55 центів.

Хто хоче дістати, нехай замовляє зараз, бо Товариство Українських Інвалідів, яке видало сю книжку на свій дохід, прислало до Америки тільки мале число примірників.

Замовлення посилати до:

"S V O B O D A"
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ВАСИЛЬ І МАРІЯ МУЗИКА
Українські погребники
Без ріжниці в котрій стороні Шікаго або околиці мешкаєте, телефонуйте до МУЗИКИ і заощадіть гроші.
2157 W. CHICAGO AVE.
Tel. Seeley 4252 & 4253

„ЖАЛО"

САТИРИЧНО-ГУМОРИСТИЧНИЙ ЧАСОПИС

виходить у Львові два рази на місяць, 1. і 15.

Передплата виносить в Америці й Канаді 1 доляр річно.

Передплату посилати на адресу:

Porfir Buniak, Lwiw—Lemberg, East alicia, Skrzynakońo Nr. 103.

Передплату з Америки й Канади та з инших країв посилати в реджістрованих (рекомендованих) листах у тамошній валюті.